

Täysistunto

Torstai 20.12.2018 klo 10.00—20.54

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tiedustelutoiminnan valvonnasta ja laiksi valtion virkamieslain 7 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 199/2017 vp

Valiokunnan mietintö PeVM 9/2018 vp

Toinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 6. asiasta.

Edustaja Tölli, haluatteko käyttää puheenvuoron? [Tapani Tölli: Kyllä, arvoisa puhemies!] — Olkaa hyvä.

Keskustelu

12.28 **Tapani Tölli kesk:** Arvoisa puhemies, kiitoksia! Haluan kiittää kaikkia tässä työssä mukana olleita. Tämä osoittaa sen, että parlamentaarisesti kannattaa valmistella merkittäviä asioita, niin kuin tämä tiedustelulainsäädännön kokonaisuus on. Tämä on meidän yhteiskuntamme kannalta ja yhteiskuntamme turvallisuuden kannalta erittäin merkittävä kokonaisuus. Nyt tullaan hyväksymään tämä valvontaosa, mutta varsinaiset substanssilait eli siviilitiedustelulaki ja laki sotilastiedustelusta ovat vielä valiokunnissa työn alla, mutta toivomme ja uskomme, että ne sitten aika pian vuodenvaihteen jälkeen tulevat tänne saliin käsiteltäviksi.

12.29 **Olli-Poika Parviainen vihr:** Arvoisa rouva puhemies! On tärkeää, että tiedustelulakien valmistelussa on tehty laajaa parlamentaarista yhteistyötä ja vuosien aikana saatu hälvennettyä myös monia huolia, joita monilla meistä on ollut tähän lakipakettiin liittyen ja joita myös kansalaisyhteiskunnasta on esitetty. Suomeen on nyt tulossa tiedustelulainsäädäntö, joka on länsimaiden tiukimpia ja vahvasti oikeusvaltioperustaan nojaava. Tämä on hyvä asia.

On myös tärkeää, että eduskunnassa on — tietääkseni — löydetty yksimielisyys. Olen ymmärtänyt, että ainakin toistaiseksi on yksimielisyys siitä, miten tiedustelun valvonta järjestetään. On tärkeää, että tiedusteluvalvontavaliokunta saa kaiken mahdollisen tiedon, on tärkeää, että tiedusteluvalvontavaltuutetulla on laajat valtuudet toimia, ja on tärkeää, että suojelupoliisia valvotaan parlamentaarisesti, ja on niin ikään tärkeää, että näiden eri toimijoiden välillä vallitsee keskinäinen luottamus, sillä olemme kansallisen turvallisuuden kannalta aivan eksistentiaalisen tärkeiden kysymysten äärellä.

Haluan myös vihreän eduskuntaryhmän puolesta kiittää muita eduskuntapuolueita siitä, että olette mahdollistaneet hyvän yhteistyön tämän asian käsittelyssä: valiokunnat ovat pe-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2018 vp

rehtyneet tähän hyvin laajasti, ja parlamentaariset työryhmät ovat tehneet tärkeää taustatyötä. Erityiskiitos edustaja Töllille sinnikkyudesta ja luovien ratkaisujen hakemisesta silloinkin, kun on meinannut hiki nousta pintaan, että miten selviämme tästä kokonaisuudesta.

Palaute, jota tällä hetkellä kansalaisyhteiskunnan puolelta ainakin minulle tiedustelulakeihin liittyen tulee, on pitkälti positiivista. Tuntuu, että työllemme on tässä asiassa laaja ymmärrys, ja tämä on tärkeää. Samalla on ollut tärkeää myös se, että me olemme hälventäneet sellaisia käsityksiä, joita on matkan varrella ollut esimerkiksi siitä, miten tiedustelulait vaikuttavat tavallisen ihmisen elämään. Nehän eivät vaikuta käytännössä mitenkään. Kysymys on siitä, että tehdään viranomaistyötä kansallisen turvallisuuden kannalta aivan absoluuttisesti tärkeiden asioiden parissa ja keskitytään niihin. Tämä on tärkeää.

Uskon myös, että olemme oppineet monien muiden maiden tekemistä, voiko jopa sanoa, virheistä liittyen tiedustelulakien valmisteluun. Joissakin maissa on menty välillä liian pitkälle kansalaisyhteiskunnan rajoittamisessa tai viranomaisvaltuuksien lisäämisessä, ja toisaalta sekin on jotakin sellaista, joka on huomioitu tässä valmistelussa. Minä uskon, että nämä tiedustelulait tulevat lisäämään Suomen turvallisuutta, ne tulevat lisäämään viranomaisyhteistyön edellytyksiä positiivisessa mielessä ja ne tulevat turvaamaan vapaata ja avointa yhteiskuntaa jatkossakin. Se on tärkeää.

12.31 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Meillä on nyt toisessa käsittelyssä täällä eduskunnassa laki tiedustelutoiminnan valvonnasta, mikä tarkoittaa käytännössä sitä, että olemme perustamassa tiedusteluvalvontavaltuutetun, tällaisen viranomaisen, jonka tehtävänä on sitten seurata, millä tavalla näiden uusien tulevien tiedustelulakien avulla viranomaiset — sotilasviranomaiset ja sitten suojelupoliisi — siviilitiedustelussa käyttävät näitä uusia valvontavaltuuksiaan. Perustuslakivaliokunta, jossa itse olen jäsenenä, on tehnyt tästä yksimielisen mietinnön, mikä on äärettömän arvokas asia, että tällaisessa kansallisen turvallisuuden, oikeusvaltion ja demokratian ydinkohdissa olevassa asiassa meillä on olemassa parlamentaarinen konsensus ja yhteinen näkemys. Se on erittäin arvokas juttu.

Arvoisa puhemies! Me olemme nyt varsinkin siviilitiedustelujärjestelmän luomisessa rakentamassa aika isoja aukkoja kansalaisten yksityiselämän suojaan, ja kun tällaisia aukkoja tehdään oikeusvaltiossa, niin uskottavan, vahvan valvonnan rakentaminen on edellytys, että tällainen lainsäädäntö tarvitaan.

Puhemies! Minusta Suomi tarvitsee tiedustelulait. Olemme jälkijunassa suhteessa Euroopan muihin maihin, verrattuna vaikkapa naapuriimme Ruotsiin, ja kyllä avoimella yhteiskunnalla pitää olla oikeus puolustautua. Mutta tämä on aina vähän sellaista kultavaa alalla punnitsemista, kun lähdetään rajoittamaan perustavaa laatua olevia perusoikeuksia. Valvomatonta valtaa ei voi demokraattisessa oikeusvaltiossa olla, ja siksi meille tulee todella vahva valvontajärjestelmä meidän tiedusteluviranomaisten valvonnalle, tosi vahva valvontajärjestelmä, ja tässä mietinnössä ja lakiesityksessähan tulee nyt tämä viranomainen, joka saa olla vaikkapa tuomioistuinkäsittelyissä mukana, kun näitä lupia tiedusteluun annetaan.

Arvoisa puhemies! Minusta on hyvin tärkeä asia se, että me voimme tehdä tiedustelua tietoverkoissa, senkin takia, että me tiedämme, ovatko vaikkapa vieraat vallat siellä toimimassa. Se auttaa meidän tietosuojamme, kansalaisten ja yritysten tietosuojaa.

Puhemies! Haluan loppuun itsekkin kiittää erityisesti perustuslakivaliokunnan varapuheenjohtajaa, kansanedustaja Tapani Töllä, joka on johtanut tätä tiedustelulainsäädännön parlamentaarista seurantaryhmää, sekä perustuslakivaliokunnan puheenjohtajaa Annika

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2018 vp

Lapintietä, joka on tässä myös ollut merkittävä vaikuttaja. Kiitokset pitää kertoa aina silloin, kun ne kuuluu kertoa, ja politiikassa liian harvoin kiitetään. Nämä ovat olleet todella isänmaallisia, suuria tekoja kaikilta, mutta erityisesti näiltä kahdelta vaikuttajalta.

12.34 Päivi Räsänen kd: Arvoisa puhemies! Valvomatonta viranomaistoimintaa ei pitä olla eikä saa olla. Tämän olemme oppineet ja joutuneet erityisellä tavalla näkemään Helsingin huumepoliisin toimintaan liittyen, varsinkin nyt parhaillaan oikeuden käsittelyssä olevista ongelmista.

Silloin kun viranomaisvaltuuksia lisätään, myös valvonnan tulee olla järeää, ja niin se mielestäni tässä lakipaketissa todella onkin tiedusteluvalvontavaltuutetun vahvojen valtuuksien kautta ja sitten tietysti myös tähän liittyvän tiedusteluvalvontavaliokunnan kautta.

Mutta ongelmana on se, minkä perustuslakivaliokuntakin on mietinnössään nostanut esiin, että nämä valtuutetun resurssit eivät nimittäin hallituksen esityksessä ole riittäviä. Valiokunta arvioi, että tiedustelutoiminnan valvonnan vaatimat resurssit voivat olla tiedustelutoiminnan täytäntöönpanon edetessä jopa moninkertaiset, ja tästä on toki huolehdittava, jotta valvonta voi myös käytännössä sitten toteutua.

Sitten nostan esiin seikan, joka nousi aiemmassa keskustelussa, muistaakseni edustaja Töllin puheenvuorossa, että tämänkin prosessin aikana on huomattu se, että sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden välinen raja-aita on madaltunut. Tähän liittyen pitäisin tärkeänä, että kun presidentin johtamassa UTVAssa käsitellään näitä samoja kysymyksiä, niin siellä myös sisäministerillä olisi pysyvä paikka jäsenistössä, ei ainoastaan niiden asioiden kohdalla, jotka koskevat sisäministeriötä.

12.36 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Kuten edustaja Räsänen tuossa totesi, tietysti maailma on muuttunut ja perinteisesti olemme vahvasti luottaneet virkamiehiin ja virkakooneistoon ja poliisiin, ja tietysti nämä viime vuosien tapahtumat, mukaan lukien myös tämä valtakunnansyyttäjän viraltapano ja poistuminen viralta, ovat olleet ikävä kolaus, niin että eivät ne varmasti ole oikeuslaitoksen kuvaa parantaneet millään tavoin. Kun luottamuksen menettää, se on hyvin vaikea palauttaa, ja siksi on hyvä, että meillä on riittävästi valvontaa.

Tämä uusi tiedusteluvalvontavaliokunta ja tiedusteluvaltuutettu kuitenkin osaltaan toteuttavat tätä, että he valvovat nimenomaan viranomaisia ja heidän toimintaansa, että siellä ei tapahdu lainvastaista tai asiatonta ihmisten seuraamista tai kuuntelua. Tästä olemme ainakin minä ja perussuomalaisten ryhmä saaneet palautetta, että ihmiset ovat ajatelleet, että ruvetaanko heitä nyt sitten tässä jotenkin erityisesti käyttämään, ja tästä syystä on huolellisesti käsitelty näitten lakien tarkkarajaisuus ja täsmällisyys ja se, että heitä voidaan valvoa.

Valiokunnan jäsenten asettamisesta käytiin julkisuudessa kovaakin keskustelua ja pohdintaa siitä, miten jäsenet valitaan ja miten heidän taustansa selvitetään, koska onhan täysin selvää, että jos meillä on esimerkiksi tiedustelu meneillään ja hyvin arkaluontoinen tilanne, niin sieltä ei vuoda sellaisia tilanteita ulospäin, että esimerkiksi tämä tiedustelun kohde jollain lailla arvaa, että häntä tiedustellaan, ja ei saada enää ihmisiä kiinni. Minusta parlamentarisessa ryhmässä, perustuslakivaliokunnassa ja sitten eduskuntaryhmien puheenjohtajien kesken löydettiin keinot siihen ja niihin ongelmiin, joita aluksi oli. Kun aluksi ajateltiin, että tieto näistä henkilön taustaselvityksistä olisi mennyt puhemiehelle, niin tietyllä lailla meillä on puhemiehiä ja tälläkin hetkellä hyvä puhemies, mutta kuitenkin viime kädessä olemme kaikki vain poliitikkoja ja emme voi olla aina varmoja, että tieto ei le-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2018 vp

viä. On kuitenkin niin, että jos lehdistölle vie jotakin asiaa, niin siellä on hyvin vahvat lähesuojat ja voi olla, että ihmisen koko uskottavuuskin on mennyt vääränlaisista huhuista. Tähän löydettiin minusta aivan hyvä ratkaisu, että henkilö saa itse ensin tiedon siitä, onko siellä jotakin vai ei.

Minulla ja perustuslakivaliokunnalla on huoli myöskin käräjäoikeuden ja sitten tämän tiedusteluvalvontavaltuutetun toimiston resursseista. Näistä pitää nyt huoli, että se ei ole vain sanahelinää, koska kun tulee lisää tehtäviä, ne pitää myös pystyä hoitamaan, ja valvonta ilman riittäviä resursseja [Puhemies koputtaa] ei ole valvontaa.

12.39 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Sinänsä näitä tiedustelulakejahan me olisimme tarvinneet jossain muodossa jo vuosikymmenen ajan, ellei pidempäänkin, koska Venäjän toiminta on muuttunut ja terrorismi on noussut maailmassa. Tälle olisi ollut selvä tarve, ja nyt tällä kaudella saatiin kiireisesti hyväksytyä.

Omalta osaltani haluan myös kiittää näiden tiedustelulakien käsittelyssä käytettyä parlamentaarista käsittelytapaa. Olen ollut niissä ryhmissä mukana varhaisesta vaiheesta lähtien ja tähän loppuun asti. Tätä erityistä lakia tiedustelun valvonnasta, josta nyt keskustellaan, ei säädetä tätä eduskuntaa varten, vaan tiedustelutoiminta alkaa vasta tulevilla kausilla. Maailma ja poliittinen tilanne voivat muuttua, ja tämmöisen lainsäädännön, jos tästä valvonnasta puhutaan, täytyy kestää myös aikaa ja muutoksia.

Yhdessä vaiheessa olin hieman huolestunut siitä, että keskustelu valvontavaliokunnan jäsenten taustojen selvittämisestä pääsi hieman politisoitumaan muutamien kärkevien, populististen lausuntojen ja julkisuuteen vuodettujen luottamuksellistenkin tietojen takia. Kuitenkin tässä nyt onneksi päädyttiin tällaiseen hyvään konsensusratkaisuun, johon käsitykseni mukaan kaikki voivat olla tyytyväisiä. Toivon, että myös muut yksilönsuojaan liittyvät huolet, joita näihin lakeihin sisältyy, tulevat ratkaistuksi substanssilakien käsittelyssä valiokunnissa samanlaisen yhteisymmärryksen vallitessa.

12.41 Ilkka Kantola sd: Arvoisa puhemies! Olemme aika pitkän matkan loppupäässä, kun tiedustelulainsäädännön valvontaa koskevat lakiesitykset ovat täällä käsittelyssä. Asian valmistelu alkoi viime kaudella, jolloin sitten todettiin jossakin vaiheessa, että näyttää siltä, että tarvitaan myös perustuslainmuutos, ja niin sitten koko lainsäädännön valmistelu ja toimeenpano siirtyi tälle vaalikaudelle — ensin perustuslainmuutos, ja nyt ne varsinaiset lait ovat valiokunnissa käsittelyssä ja valvontalait ovat tässä ratkaisevassa käsittelyssä.

Kun tiedustelulakien eri reunoja ajattelee, niin taustanahan tiedustelulakien säätämislle olivat ne havainnot, että Suomeen kohdistuu tiedustelua, josta Suomi ei tee havaintoja eikä saa tietoja muuten kuin vasta naapurimaan harjoittaman tiedustelun kautta. Ruotsista saatiin tietoja, että meidän ulkoministeriöön oli murtauduttu, ja se tietysti hätkähdytti meitä ja vauhditti varmasti tiedustelulakien säätämisprosessia.

Toisaalta sitten on myös olemassa se toinen reuna, josta on paljon tietoja. Yhdysvalloissa Edward Snowden, joka oli tiedustelupalvelujen ja turvallisuuspalvelujen palveluksessa moneen kertaan testattu henkilö, päätyi paljastamaan ja vuotamaan julki salaisuuksia, joista sitten paljastui, että Yhdysvaltain harjoittama tiedustelutoiminta on tavattoman laajaa. Eli myös tämä toinen reuna paljastui sellaiseksi, joka Suomen perustuslain kannalta on sietämätön, ja nyt sitten on haettu ratkaisua tästä väliltä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2018 vp

Siis kansallista turvallisuutta meidän tehtävämme on edistää mutta samalla huolehtia tiukasti siitä, että yksityisyydensuojaa varjellaan niin pitkälle kuin mahdollista. Uskon, että tämä lainsäädäntö, mikä nyt meiltä on valmistumassa, toteuttaa kohtalaisen hyvin molempia tavoitteita.

Paljon on keskusteltu tästä tiedusteluvalvontavaliokunnan merkityksestä ja henkilöiden asemasta siinä. Uskon, että ratkaiseva merkitys tulee olemaan sillä, kuinka aktiivisen roolin tiedusteluvalvontavaliokunta ja sen jäsenet tulevat ottamaan sitten kun toiminta varsinaisesti käynnistyy.

Lopuksi vielä kiitoksia valiokunnan puheenjohtaja Lapintielle, joka taitavasti, päättäväisesti mutta joustavasti, on vienyt työtä siellä eteenpäin, ja edelleen toistan sen, mitä sanoin aikaisemmin: arvostan sitä työtä, jota edustaja Töllin teki koordinaatioryhmässä ja parlamentaarisisessa seurantaryhmässä. Yhdessä on saatu hyvää aikaan.

12.43 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Oikeastaan muutama sana tästä prosessista. Haluan myös antaa tunnustusta ehkä erikseen nyt nimeämättä kaikkia niitä, jotka tässä työssä taustalla ovat vaikuttaneet, kuitenkin nimeten edustaja Töllin ja edustaja Lapintien valiokuntatyössä ja edustaja Töllin vielä tässä parlamentaarisisessa seurantatyössä. Olette tehneet hyvää työtä sen eteen, että eduskunnan valta, rooli näissä asioissa, kun perustetaan uutta toimielintä, uutta valiokuntaa, uutta tiedusteluorganisaatiota, on tässä näkynyt päälimmäisenä. Hallitus tekee esitystä, valmistele ja niin edelleen, mutta lopputulokseen ja maalin tullaan yhdessä koko eduskunnan kanssa. Lopputulos on yhteinen.

On äärimmäisen tärkeätä, että valvojilla, eli tässä tapauksessa viranomaisilla, on valvojansa, ja valvoja on Suomen parlamentti ja sen kansan valitsevat kansanedustajat. Meille sosiaalidemokraateille on ollut koko ajan tärkeää pitää esillä sitä, että viranomaisten valtaoikeudet, jotka tässä lisääntyvät, ovat hyvässä tasapainossa kansalaisten perusoikeuksien kanssa esimerkiksi viestintäsalaisuuden osalta. Muistutan kuitenkin vielä, että varsinainen valiokuntatyö on vielä käynnissä substanssivaliokunnissa, hallintovaliokunnassa ja puolustusvaliokunnassa. Yksityiskohtia meillä vielä riittää, yhdessä tehtäviä yksityiskohtia, mahdollisesti jotain korjauksiakin, mutta kaksi isoa asiaa, perustuslain säätämisyjärjestyskysymys ja nyt tämä valvontakysymys, on hienolla tavalla yhdessä hoidettu.

On myös tärkeää muistaa se, että vaikka tiedusteluvalvontavaliokunta tulee nyt valvomaan tiedustelutoimintaa, suojelupoliisin toimintaa kokonaisuudessaan myös, niin eduskunnalle jää edelleenkin, tietyille valiokunnille, valvontatehtävä meidän viranomaisten, poliisiviranomaisten, turvallisuusviranomaisten osalta, ja täytyy jatkossa tarkkaan miettiä, millä tavalla yhteensovitetaan esimerkiksi hallintovaliokunnan valvontavastuu suojelupoliisiin ja poliisitoimeen ja samalla tiedusteluvalvontavaliokunnan oma tehtävä.

Haluan vielä erityisesti korostaa nyt tässä lakiesityksessä olevia resurssiasioita, joita täällä on myös käsitelty. Jotta varsinainen valiokunta ja tiedusteluvaltuutettu pystyvät hoitamaan tätä valvonnan tärkeätä tehtävää, täytyy tällä valvojalla olla riittävät resurssit. Nyt lakiesitykseen kirjatut resurssit eivät kuulemisen pohjalta syntyneen käsitykseni mukaan tule riittämään. Jos verrataan vaikkapa tietosuojavaltuutetun resurssieja näihin tiedusteluvalvonnan resurssieihin, on resurssien tasapainossa kyllä kysymysmerkin paikka. Meillä ei ole vielä tarkkaa tietoa siitä, kuinka paljon tiedusteluvaltuutetulle tulee tätä valvontatehtävää, mutta on aivan selvä, kun aloitetaan koko lailla nollasta tämä uusi tehtävä, että pitää varmistaa heti alusta se, että [Puhemies koputtaa] tiedusteluvalvonnalla on riittävät resurssit perustehtävänsä hoitamiseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2018 vp

12.46 **Joona Räsänen sd:** Arvoisa puhemies! On täysin selvää, että tarvitsemme Suomessa ajantasaisen tiedustelulainsäädännön, jotta turvallisuusviranomaisemme voivat huolehtia siitä tehtävästä, jota varten he ovat, eli meidän turvallisuutemme takaamisesta. On täysin selvää, että samalla kun annetaan uusia toimintavaltuuksia viranomaisille, niin silloin huolehditaan myös sitten niiden toimintavaltuuksien valvonnasta, jota nyt tässä olemme tänään käsittelemässä. Nämä asiat — toimintavaltuudet ja valvonta ja myös parlamentaarinen valvonta siihen kytkettynä — todella kulkevat käsi kädessä.

On oikeastaan ollut hienoa nähdä, kuinka sen jälkeen, kun nämä hallituksen esitykset tänne eduskuntaan tulivat ja työ täällä eduskunnassa lähti käyntiin, parlamentaarinen yhteistyö on pystynyt tätä laajaa asiakokonaisuutta viemään yksituumaisesti eteenpäin. Se on hieno esimerkki siitä, että tämänkin päivän maailmassa, missä monissa muissa maissa parlamentaarista konsensusta on erittäin vaikea löytää, meillä Suomessa kuitenkin pystytään eduskuntaryhmien voimin hakemaan yhteisiä ratkaisuja, tekemään kompromisseja ja hioimaan sitten tästä kokonaisuudesta sellainen, että sen kanssa voidaan mennä eteenpäin ja se saadaan myös ajallaan säädetyksi. Siitä kyllä kelpaa yhtyä niihin kiitoksiin, joita tässäkin keskustelussa on monille eri toimijoille annettu.

Arvoisa puhemies! Valvonnan kokonaisuudesta ehkä vielä muutama ajatus, joista tässä myös jo useampikin edustaja totesi. On todellakin niin, että kun tämä valvontakoneisto lähtee kunnolla toimimaan, niin on taattava tämä resurssipuoli, johon myös tuossa äsken edustaja Kari viittasi. Kun on kuitenkin käynyt selväksi, että vielä näillä nykyisillä resursseilla ei aivan aukottomasti tehtävää varmasti pystytä hoitamaan, niin on sitten myös ryhmien kannalta hyvä, että tämä pystytään jatkossakin yhteistyössä hoitamaan niin, että resurssit valvojilla niin parlamentaarisen valvonnan osalta kuin myös tiedusteluvalvontavaltuutetun osalta on hoidettu, jotta he kykenevät uskottavasti hoitamaan tehtävänsä.

Sitten toinen kokonaisuus, joka valvontaan liittyy uuden valvontavaliokunnan osalta, on se tosiasia, että siinä valiokunnassa toimivien edustajien kesken täytyy olla sataprosenttinen luottamus siihen, että asia pystytään hoitamaan, jotta valiokunta myös saa kaiken sen tiedon, jonka se tarvitsee hoitaakseen tehtävänsä. Tässä on erittäin tärkeää, että siinä työjärjestyksen kohdassa — sitten kun tullaan sitä hyväksymään — kuitenkin toteamme, että tämän valvontavaliokunnan jäsenten valitseminen on koko eduskunnan asia, ei pelkästään yksittäisten ryhmien asia. Siinäkin yhteistyötä kyllä kaivataan.

12.49 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Tietoliikennetiedusteluun on kohdistunut monia pelkoja tämän prosessin aikana, kuten edustaja Meri tuossa aiemmin kuvasi, ja nimenomaan yksityisyydensuojan vuoksi, mikä onkin todella tärkeä arvo. Tietoliikennetiedustelu on kuitenkin tässä esityksessä todella monen kynnyksen takana. Sitä voidaan käyttää vain kansallista turvallisuutta vakavasti vaarantavan uhan perusteella, eli se ei kohdistuisi mihin tahansa rikollisuuteen, vaan erittäin vakaviin uhkiin. Ja muuhun kuin valtiolliseen toimijaan kohdistuvana sen edellytyksenä on välttämättömyys, eli tiedustelumetelmää käytetään aina viimesijaisena, silloin kun uhkaa ei ole mahdollista selvittää millään muulla tavoin, ja käyttö edellyttää vielä tuomioistuimen lupaa. Mielestäni voidaan kyllä hyvin vakuuttavasti ja vahvasti todeta kansalaisille, että viranomaiset eivät ole kiinnostuneita eikä heillä olisi valtuuksia eikä resurssijakaan urkkia tavallisten kansalaisten viestintää, joten siihen tämä lakikokonaisuus ei ole viemässä eikä tähtäämässä. Ja tietenkin vielä sitten tärkeää on se, että tähän liittyy tämä vahva valvonnan elementti, jonka resursseista on huolehdittava.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2018 vp

12.51 **Pertti Salolainen kok:** Arvoisa rouva puhemies! On todella hienoa, että olemme vihdoinkin tässä vaiheessa ja saamme Suomeen ajankohtaisen ja modernin tiedustelulainsäädännön. Mehän olemme olleet ihan takamatkalla kaikkiin verrokkimaihin nähden, ja on ollut aika ikävää, että muun muassa Ruotsin tiedustelu on joutunut antamaan meille tietoa, jotta olemme voineet vakoilutapauksia hoitaa.

Olen ollut nyt kolme vuotta tässä parlamentaarisisessa seurantaryhmässä varapuheenjohtajana ja voin sanoa, että edustaja Tölli on vetänyt tätä joukkoa erittäin mallikkaasti, ja hänelle kaikki kiitos siitä työstä, mitä hän on tehnyt. Kaiken kaikkiaan se työ on ollut erittäin yksimielistä ja erittäin rakentavaa, ja siitä nyt ei ole myöskään työn kestäessä sanottavasti tihkunut ulos tietoja, mikä oli hyvä asia. Asiat olisivat voineet mennä hieman mutkikkaaksi.

Minä haluan kiittää myöskin virkamiehiä. Siis on ainutlaatuista, miten hienosti virkamiehet ovat olleet mukana tässä työssä ja kaikkensa tehneet, että me olisimme saaneet oikean käsityksen asioista. Meillä on ollut viime aikoina kerran viikossa kokouksia, ja tämä kolme vuotta on vaatinut paljon ponnisteluja virkamiehiltä. Myöskin kollegat ovat olleet todella erittäin hienosti mukana.

En ole itse seurannut, miten Annika Lapintie on hoitanut asiaa siellä perustuslakivaliokunnassa, mutta olen varma siitä, että hän on hoitanut sen mallikkaasti ja ne kiitokset, jotka hänelle ovat tästä tulleet, ovat olleet ihan paikallaan.

No, mitä tämä nyt sitten merkitsee Suomelle? Tämä merkitsee sitä, että meillä on vaikeampi vaikuttaa suomalaisiin vaaleihin ja me voimme siinä mielessä turvatummin demokraatiaamme harjoittaa. Teollisuusvakoilu, joka on erittäin vakava asia — sitä harjoittavat monet valtiot Suomea kohtaan, siis todella monet valtiot, siinä varastetaan patenteja, työtapoja ja niin pois päin — saadaan myöskin kuriin. Erittäin tärkeää on tietenkin myöskin sotilastiedustelu, koska meidän sotilasviranomaisilla ei ole ollut kunnollisia työkaluja tämän sektorin hoitamiseen.

Tästä tiedusteluvalvontavaliokunnasta on sanottukin ihan oikein — en toistele sitä kaikkea, mitä täällä on hyvin siitä todettu. Itselläni koko ajan oli se tarkoitus, että tämä ei saa vaarantaa millään tavalla kansanedustajan statusta, että hänen pitää olla suojattu tässä prosessissa, jossa haetaan näitä jäseniä tähän tiedusteluvalvontavaliokuntaan, ja nyt tämä näkökohta tässä toteutuu. [Puhemies koputtaa]

Kaiken kaikkiaan voi sanoa, että tämä on eräs osoitus siitä, että parlamentaarinen valmistelu [Puhemies koputtaa] on ollut onnistunutta ja parlamentaarista valmistelua kannattaa jatkossakin harjoittaa, koska jos tulokset ovat näin vaikeassa asiassa näin hyviä, niin se on erinomainen esimerkki siitä, millä tavalla [Puhemies koputtaa] parlamentaarinen valmistelu voi onnistua.

Lopuksi sanon vain sen, että kun on pelätty tätä, niin sanon, että rehelliset voivat nukkua rauhassa mutta konnat olkoot varuillaan.

12.54 **Olli-Poika Parviainen vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Täydennän vielä aikaisempaa puheenvuoroani. Kuten näissä edellisissäkin puheenvuoroissa on tullut ilmi, meidän turvallisuusmaisemamme on muuttunut ja siihen on välttämätöntä reagoida, vaikka alarismiin ei tietenkään erityistä syytä ole.

Täällä on kiinnitetty paljon huomiota tiedusteluvalvontavaltuutetun toimiston resursseihin. Useampi valiokuntakin on tätä asiaa tarkastellut, ja varmasti meidän kaikkien täytyy nyt pitää huolta siitä, että siinä kohtaa, kun toiminta käynnistyy, voidaan tehdä tarvittaessa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2018 vp

nopeitakin tarkistuksia. Esimerkiksi hallintovaliokunnassa kävimme pitkään keskustelua siitä, voidaanko tällä nyt esitetyllä pohjaresurssimäärällä edetä vai pitäisikö meidän lisätä resursseja jo tässä kohtaa vai miten toimimme. Päädyimme siihen, että katsotaan, kun toiminta käynnistyy, jolloin hahmottuu myös se tosiasiallisen työn määrä.

Työtä epäilemättä tulee riittämään, ja on tärkeää, että tiedusteluvalvontavaltuutetun tiimi tulee olemaan monialainen sikäli, että siellä on eri alojen osaamista. On tunnettava tiedustelumaailman kansainvälisiä toimintatapoja, on tunnettava turvallisuuspolitiikkaa, on tunnettava poliisikysymyksiä, mutta on toisaalta oltava vahvaa perehtyneisyyttä myös esimerkiksi ihmisoikeuskysymyksiin. Tämä korostuu erityisesti kansainvälisen tietojenvaihdon ollessa kyseessä, sillä Suomi ei tee eikä tule tekemään tietojenvaihtoa sellaisten valtioiden kanssa, jotka syyllistyvät sellaisiin ihmisoikeusrikkomuksiin, joita meidän osallisuutemme sitten voisi vielä jopa pahentaa. Eli tässä on tärkeää, että pidämme oikeusvaltion lippua korkealla.

Muistuttaisin myös yleisesti siitä, että kun verkkotiedustelusta puhutaan, niin todennäköisesti, niin kuin täällä esimerkiksi edustaja Räsänen omassa puheenvuorossaan totesi, kynnykset tällaisen tiedustelun käytölle ovat varsin korkeat ja se tulee tarkoittamaan sitä, että näitä tapauksia tuskin alkuvaiheessa edes erityisen paljon onneksi tulee. Se on tietenkin huojentava tieto kaikille heille, jotka ovat olleet vuosien varrella huolissaan siitä, vaikuttaako tämä jotenkin internetin avoimuuteen tai johonkin muuhun. Ei vaikuta.

Ja ylipäätään ehkä yleisesti tämän keskustelun viisastuttamina meidän kaikkien kannattaa kiinnittää politiikassa huomiota siihen, miten jatkossa turvaamme ihmisten oikeuksia ja turvallisuutta myös tietoverkoissa aiempaa paremmin. Kysymykset datan käytöstä ovat kasvavia, liittyvät esimerkiksi yritysvalvontaan, yritysten aineettomaan omaisuuteen ja ihmisten henkilökohtaisiin terveystietoihin tulevaisuudessa — erittäin laaja aihe, josta pääsemme varmasti keskustelemaan. Mutta hoidetaan nyt ensin nämä tiedustelulait maaliin.

Puhemies Paula Risikko: Nyt, arvoisat edustajat, täällä ovat puhujalistalla Talvitie, Kari, Multala, Räsänen, Tölli, viisi kappaletta varauksia. Me joudumme lopettamaan tauon vuoksi, ja olisi yksi vaihtoehto, että jos te haluatte debattipuheenvuoron, vastauspuheenvuoron, niin sen voin myöntää. Mutta siinä tapauksessa, jos tämä jää kesken, se menee todella myöhään iltaan, koska meillä on STM:n pääluokka siellä. Nyt kysyn teidän mielipidettänne: haluatteko käyttää vastauspuheenvuoron? [Eduskunnasta: Kyllä!] Mennään tällä samalla listalla, eli nämä viisi kappaletta.

12.58 Mari-Leena Talvitie kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota kolmeen asiaan.

Siihen, että meidän turvallisuusviranomaistemme työkalut ja toimivaltuudet ovat tämän lainsäädännön myötä ajanmukaisia: se on tärkeää, koska kyberuhista lähtien meidän turvallisuusympäristömme on muuttunut ja meillä on ollut sellainen tilanne, että meidän turvallisuusviranomaisemme eivät ole pystyneet tekemään sellaista tiedustelutoimintaa kuin muut.

Toisekseen valvontaan: Vaikka tässä tilanteessa valvonta nyt laitetaan kuntoon, niin on tärkeää, että on parlamentaarinen yhteisymmärrys siitä, miten se tehdään. Kuten myös PeV korosti, on tärkeää, että tiedustelulainsäädännön vaikutuksia ja myöskin valvonnan toimivuutta seurataan tulevaisuudessa. Tärkeää on myöskin kiinnittää huomiota siihen, miten resurssit ovat silloin, kun tiedetään tulevaisuudessa, onko tapauksia useampia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2018 vp

Ja loppuun, puhemies, kiitokset: kiitokset sekä parlamentaariselle yhteistyöryhmälle, puheenjohtaja Töllille että myöskin perustuslakivaliokunnalle, puheenjohtaja Lapintielle.

12.59 **Mika Kari sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Viime helmikuussa, kun tiedustelulait eduskunnalle annettiin ja pidin tuosta pöntöstä sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuoron, silloin vielä ehkä vähän hymyiltiin sille esityksellemme, että suojelupoliisi tulisi kokonaisuudessaan parlamentaariseen valvontaan. Nyt se kuitenkin toteutuu ja pitkäaikainen toive siitä — myös parlamentissa laajasti yhdesäkin nähty toive — että suojelupoliisi on kokonaisuudessaan parlamentarisessa valvonnassa, toteutuu.

Pidän hyvänä sitä, että kansanedustajien rooli selvitettiin nokkelalla ja nerokkaalla tavalla niin, että kansalaisten valvoja ei osallistu valvojiensa valintaan vaan tässä löydettiin viisas ja järkevä tapa toimia.

Haluan vielä erityisesti painottaa ja ehkä myös alleviivata isolla tussilla sen, että meidän pitää myös seurata, millä tavalla tämä lakikokonaisuus etenee. Sen johdosta olisikin mahdollisesti myös tarpeen substanssilainsäädännön yhteydessä kirjoittaa tämän lain seuranta [Puhemies koputtaa] tiedusteluvalvontavaliokunnalle ja se, että valiokunta antaisi tästä raportin eduskunnalle.

13.00 **Sari Multala kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On selvää, että nyt tässä ollaan korjaamassa suurinta meidän turvallisuuttamme uhannutta aukkoa, joka valitettavasti vauhdittui ja josta keskustelu vauhdittui vasta sen jälkeen, kun meilläkin oli jo tapahtunut ikäviä asioita Turussa. On hyvä, että nyt vihdoinkin pääsemme korjaamaan paitsi tätä tiedustelulainsäädäntöä myös tietenkin valvontaa, sillä kyllä näiden asioiden on oltava tasapainossa.

Yhdyinkin tässä niihin kiitoksiin sekä perustuslakivaliokunnalle, joka ehkä poikkeuksellisestikin on todennut, että tämä lakiesitys on välttämätön ja tarkoituksenmukainen, ei ainoastaan tarpeellinen, ja myös edustaja Töllille, joka on parlamentaarista ryhmää vetänyt. Tällaisissa asioissa on todella tärkeää, että meillä on laaja parlamentaarinen yhteisymmärrys, kun kuitenkin jollakin tavalla kajoamme myös ihmisten yksityisyyteen.

13.01 **Joona Räsänen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tässä keskustelussa todella on kiitelty aivan ansiosta monia tahoja, niin ehkä sopii kuitenkin, että ihan pöytäkirjoihin ja kansiin todetaan myös se, että tässä täytyy antaa kiitosta myös oppositiopuolueille. Kun olen tästä vierestä seurannut esimerkiksi oman ryhmäni edustajia, ketkä tässä parlamentarisessa ryhmässä ja taustakeskustelussa ovat olleet vahvasti mukana, edustajia Kari ja Kantola, niin kyllä hattua nostan. Tämä toki todistaa sen vanhan viisauden, että myös oppositiosta voi vaikuttaa, mutta myös sen viisauden, että näissä asioissa, jotka ovat kansakunnan turvallisuuden kannalta erittäin tärkeitä, on aina keskeistä pyrkiä hyvin laajaan parlamentaariseen yhteistyöhön. Tältäkin osin toivoisin, kun tässä kiitoksia on paljon jaettu, että tunnistettaisiin myös tämä opposition merkitys tässä asiassa, koska se ei ole todellakaan vähäinen.

13.02 **Tapani Tölli kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä tämän asiakokonaisuuden valmistelussa on mielestäni ollut oleellista se, että tässä ei ole ollut hallitus—oppositio-asetelmaa vaan tämä on ollut laajasti yhteinen. Kun on näin isosta paketista ky-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 135/2018 vp

symys, on tärkeää, niin kuin tässä keskustelussa on tullut esille, että sen toimivuutta seurataan ja ollaan tarvittaessa valmiita korjaamaan tai kehittämään. Vanha totuushan on se, että vain hyvää on hyvä kehittää. On syytä seurata, että toteutuu se, mitä lainsäätäjä lakia säätäessään on tarkoittanut, ja myöskin se, että tämän kokonaisuuden perustarkoitus toteutuu. Ja kun tässä valmistelussa on ollut laaja yhteisymmärrys, niin uskon myös, että silloin, kun korjaamisen tarvetta tai kehittämisen tarvetta tulee, myös niitä yhteisymmärryksessä tehdään. Tästä on hyvä mennä eteenpäin.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 199/2017 vp sisältyvät 1.—2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.